

Verbinden naar herstel en perspectief

Actieplan Jeugd 2021 - gemeente De Bilt voor het creëren
van perspectief voor een leven met én na corona

Mei 2021

Voorwoord

Er zijn grote zorgen over de gevolgen van de coronacrisis, want vooral de jeugd wordt nu extra hard getroffen. Er wordt veel geduld en flexibiliteit van de jeugd gevraagd. De impact hiervan voor de jeugd, met name de kwetsbare jeugd op langere termijn, kan veel ernstiger zijn dan op het eerste gezicht lijkt. Grote risico's zijn er op meerdere terreinen: geestelijke en fysieke gezondheid, onderwijs, relaties en werkgelegenheid. Het gewone opvoeden, opgroeien en ontwikkelen wordt ernstig belemmerd. Deze zorgen worden landelijk herhaaldelijk geuit¹.

Tijdens de bespreking van de Nota *'Jong van hart, hart voor Jong -Integraal jeugdbeleid gemeente De Bilt 2021 – 2024'* in de gemeenteraad van 18 februari 2021 kwamen de zorgen ook naar voren. Toen is door het college van B&W aangekondigd een Actieplan Jeugd op te stellen om samen met maatschappelijke organisaties aan de slag te gaan met het tegengaan van de gevolgen van corona voor jeugdigen en hen een perspectief te bieden. Met duurzame oplossingen. Er is urgentie om de handen ineen te slaan: rijksoverheid, gemeenten, scholen en vele maatschappelijke organisaties die met en voor jeugdigen werken. En natuurlijk met de jeugd zelf. Samenwerken aan het herstellen van achterstanden en ruimte bieden aan kansrijk, veilig en gezond opgroeien.

Kortom: verbinden naar herstel en perspectief!

---

¹ Zie onder andere de oproep tot een Deltaplan Jeugd van Nederlandse gemeenten aan de landelijke politiek op 1 februari 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord		2
Inhoudsopgave		3
1	Inleiding	4
2	Gevolgen & Zorgen	6
3	Bestaande acties	9
4	Nieuwe oplossingsrichtingen	11
	4.1 Lokale oplossingsrichtingen	11
	4.2 Landelijke oplossingsrichtingen	13
5	Actieplan	14
6	Kosten	15
7	Organisatie	17
Bijlage 1	Huidig beeld op basis van deskundigen	18
Bijlage 2	Jeugdparticipatie	20
Bijlage 3	Succesvolle jongerenactiviteiten	21
Bijlage 4	Werken aan mentale gezondheid van jongeren	23

1 Inleiding

Corona haalt ook de wereld van jeugdigen flink overhoop. De lockdown en de gevolgen van de coronacrisis vormen een uitdaging voor hen. Meerdere onderzoeken laten zien dat het sinds de coronacrisis niet goed gaat met het welbevinden van jeugdigen en jongvolwassenen. Een snelle blik op deze onderzoeken laten de volgende gevolgen zien², namelijk schade op:

- *Emotioneel vlak*: gevoelens van impasse, onvrede, eenzaamheid en somberheid. Meer psychische klachten zoals angst, oververmoeidheid, stress en slaapproblemen.
- *Sociaal vlak*: weinig ontmoeting meer met leeftijdgenoten (sociaal leven), meer conflicten, agressie en spanningen zijn ontstaan tussen de jongeren en hun ouders. Ook een toename van kindermishandeling, online pesten en suïcidepogingen onder jongeren.
- *Lichamelijk vlak*: tijdens de lockdowns zijn jeugdigen minder in beweging en snoepen ze meer. Niet-acute lichamelijke zorg is uitgesteld.
- *Cognitief vlak*: leerachterstanden en studievertraging, stopzetting van stages. Er was een tekort aan circa 20.000 stageplekken en leerbanen in Nederland in december 2020.
- *Maatschappelijk vlak*: flinke stijging van werkloosheidspercentage onder 15 tot 25-jarigen. Verliezen van inkomsten.

Tegelijkertijd is er landelijk en ook lokaal minder jeugdhulp aangevraagd en geboden dan in de periode voor de coronacrisis.

De gemeente De Bilt wenst een beter zicht op de effecten van de coronacrisis op haar jeugd alsmede zicht op maatregelen die nu genomen worden én de maatregelen die nog nader nodig zijn. Bij de commissievergadering Burger & Bestuur op 9 februari 2021 heeft wethouder Bakker-Smit bij de behandeling van het agendapunt 'Vaststellen nota 'Integraal Jeugdbeleid - Jong van Hart, Hart voor Jong 2021-2024' toegezegd om een plan van aanpak inzake jeugd en corona gereed te maken.

Het document dat voor u ligt geeft de gewenste inzichten en schetst mogelijkheden om de negatieve gevolgen van corona tegen te gaan op weg naar beter welbevinden bij de jeugd.

We zoomen hier in op de brede doelgroep jeugd, en wel in vier leeftijdscategorieën van de jeugd:

- Jongste jeugdigen (0-4 jaar);
- Jeugdigen basisschool (4-12 jaar);
- Jeugdigen voortgezet onderwijs (12-18 jaar);
- Jeugdigen middelbaar beroepsonderwijs en werkend (16-23 jaar).

Totstandkoming van dit actieplan

Dit actieplan is tot stand gekomen door de inzet van een ambtelijke klankbordgroep die geadviseerd heeft bij het verzamelen van informatie en het opstellen van dit rapport. Er is in de maanden maart en april 2021 contact geweest met tal van organisaties die met en voor jeugdigen en hun ouders werken: kinderopvangorganisaties, basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs, huisartsen, jeugdgezondheidszorg, sportverenigingen, gebiedsmakelaars, diverse onderdelen van MENS De Bilt (Welzijn, jongerenwerk, CJG), culturele instellingen en leerplichtambtenaren. Ook zijn leerlingen van enkele leerlingraden van VO-scholen bevraagd.

Vertegenwoordigers van deze organisaties hebben we (met name schriftelijk) vier basisvragen gesteld:

---

² Bron: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Coronavirus-opvoeden-en-opgroeien> en <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Professionals/Voor-alle-professionals/Onderzoek-gevolgen-coronatijd>

- 1) Welke zorgen maakt u zich om de jeugd?
- 2) Welke maatregelen tegen de gevolgen heeft u zelf kunnen nemen?
- 3) Welk plannen, wensen of ideeën heeft u voor maatregelen de komende tijd?
- 4) Wat is voor die plannen nodig en wat zou de gemeente daarbij kunnen betekenen?

De kunstinstellingen zijn door de gemeente plenair benaderd via een digitale meeting op 8 maart. Voor de sportverenigingen vond een dergelijke bijeenkomst plaats op 7 april. Verder was er op 3 maart een online discussie-café 'De Bilt en Corona', georganiseerd door D66 en PvdA in De Bilt. Voor dit actieplan is gebruik gemaakt van de verslagen van deze drie bijeenkomsten alsmede van een notitie van MENS De Bilt met aanbevelingen ten behoeve van het herstelplan na corona (april 2021).

In korte tijd hebben we veel informatie kunnen verzamelen en dat vormt de basis van dit rapport.

Afstemming met andere herstelmaatregelen

Het Actieplan Jeugd: Verbinden naar Herstel maakt onderdeel uit van een integraal gemeente breed voorstel ten aanzien van de crisis- en herstelaanpak van de gemeente De Bilt: het Crisis en Herstelplan Corona (CHPC). In dit CHPC is de kern van dit Actieplan beschreven in samenhang met maatregelen voor diverse andere doelgroepen in De Bilt. De financiële paragraaf van dit CHPC gaat nader in op de noodzakelijke kosten per doelgroep en de dekking er van.

Daarnaast verhoudt het zich sterk tot de lokale invulling die de Biltse scholen geven aan het Nationaal Programma Onderwijs. Scholen moeten plannen schrijven om in aanmerking te komen voor deze middelen. Daartoe is het nodig dat scholen nader verkennen welke interventies het meest effectief zijn bij het bestrijden van de onderwijsachterstanden. De verwachting is dat daar in de zomer van 2021 beter zicht op zal zijn.

Gemeenten hebben daarbij ook een rol, namelijk in samenwerking met scholen, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheken en andere partijen aanvullend activiteiten aanbieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal en emotioneel vlak te stimuleren. Gemeenten zorgen voor een lokale, integrale, gecoördineerde en meerjarige aanpak.

Na de zomer van 2021 worden de middelen voor de meest effectieve interventies beschikbaar gesteld aan scholen en gemeenten.

Het Actieplan Jeugd gaat niet over het bestrijden van onderwijsachterstanden, maar houdt wel rekening met de opdracht om bij het Nationaal Programma Onderwijs aan te sluiten.

Als de scholen hun plannen klaar hebben medio 2021 zal er een update van dit Actieplan kunnen plaatsvinden voor het jaar 2021, alsmede een mogelijke uitbreiding naar 2022 en 2023.

Leeswijzer

De opbouw van dit rapport is als volgt. Eerst gaan we in hoofdstuk 2 in op de reële zorgen die er bestaan ten aanzien van de gevolgen van de coronapandemie voor de jeugd. Vervolgens geven we inzicht in de maatregelen, acties of initiatieven die er al vanuit instellingen en organisaties genomen worden om de zorgen het hoofd te bieden (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 gaat over de mogelijke extra maatregelen die genoemd worden door professionals die werken met en voor jeugdigen en hun ouders. Vanuit al die informatie maken we een Actieplan met voorstellen (hoofdstuk 5). Tenslotte bespreken we in hoofdstuk 6 de bekostiging van de uitvoering van het plan en in hoofdstuk 7 de organisatie.

2 Gevolgen & Zorgen

Zoals we in de inleiding al beschreven op basis van landelijke onderzoeken, heeft de coronapandemie een zeer forse impact op onze jeugd. De bevroegde vertegenwoordigers van organisaties bevestigen en specificeren dit beeld: er zijn grote zorgen, met name jongeren betalen een hoge prijs. Die zorgen zijn wel onzeker: hoe komen onze jeugdigen uiteindelijk uit deze periode? De respondenten verschillen in hun verwachtingen. De optimisten denken dat de jeugdigen, zeker de jongsten, er door hun veerkracht weer bovenop komen en de draad kunnen oppakken naar het gewone leven. De pessimisten vrezen meer langdurige schade bij jeugdigen en hele gezinnen: angstiger en meer somber in het leven staan, niet in te halen leerachterstanden en een toename van opvoed- en opgroei-problematiek en daarmee een toename van noodzakelijke jeugdhulp. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de zorgen van de respondenten ten aanzien van de jeugd. We maken daarbij een onderscheid in vier leeftijdscategorieën zoals we die genoemd hebben in de inleiding.

Kinderen 0-4 jaar

Zorgen

- Kinderen hebben meer overgewicht;
- Meer kinderen worden op latere leeftijd zindelijk;
- Meer vierjarigen zijn nog niet helemaal schoolrijp, zorgen over achterblijven van de taalontwikkeling;
- Tijdelijke angsten bij kinderen bij het afscheid nemen (na tijdelijke stop van de opvang). De impact op kleine kinderen is misschien groter dan we denken;
- Het vermoeden dat een deel van de kinderen uit gezinnen die het moeilijk hebben, toch geen gebruik maken van de noodopvang;
- Onrust en spanning bij ouders en personeel van kinderopvang bij klachten, testen, positieve uitslag;
- Kinderen en ouders in een kwetsbare positie zijn nog kwetsbaarder geworden;
- Kinderen missen vriendjes die er lange tijd niet waren (dit betreft met name buitenschoolse opvang);
- Er zijn ouders die zich zorgen maken of zelfs angstig zijn en die houding kan verstikkend en beangstigend werken op de kinderen;
- Meer ouders met opvoedvragen, zowel lichte als complexe.

Overige reacties

- Deze jonge kinderen zijn flexibel en veerkrachtig en pakken de draad weer snel op. Hun leven ziet er over het algemeen vrij 'normaal' uit;
- Er zijn soms ook positieve effecten: meer rustige situaties in de kinderopvang en nieuwe kinderen om mee te spelen.

Kinderen 4-12 jaar

Zorgen

- Er spelen veel minder kinderen op straat. Ouders en kinderen zijn bang voor besmetting;
- Tijdens de lockdown (thuis blijven) hebben de kinderen contacten met klasgenoten en samen activiteiten doen erg gemist. Sommige kinderen zijn sociaal passiever geworden. Ze hebben van alles gemist aan feestjes, vieringen en ontspanning;
- Sommige kinderen zijn meer somber, eenzaam en angstig (angst bij afscheid nemen, angst voor ziekte en voor dichtgaan van de school). Angst ook door grote zorgen die ouders hebben door corona en dat erg laten merken. Duidelijk meer angststoornissen;

- Bij het CJG zijn er flinke wachtlijsten ontstaan die met corona te maken hebben: complexere hulpvragen, meer huiselijk geweld en kindermishandeling;
- De kinderen hebben duidelijk minder bewogen bij thuisonderwijs, meer lichaamsgewicht. Meer passief vermaak (telefoon, TV, games). Gebrek aan ritme en regelmaat. Minder kinderen spelen op straat omdat sommigen dat niet meer durven;
- Diverse leerachterstanden bij deel van de kinderen. Er lijken achterstanden opgelopen te zijn met name op technisch en begrijpend lezen, rekenen en spelling. Er zijn grote zorgen op het gebied van taalontwikkeling. Kinderen die in taalarme gezinnen opgroeien worden extra hard geraakt in hun (lees)ontwikkeling door de coronamaatregelen;
- Op school hebben kinderen moeite met uitgestelde aandacht en het vinden van de concentratie in een groep;
- Ook in deze leeftijdsgroep is meer ziekteverzuim op scholen;
- Er zijn grote verschillen tussen kinderen in de last die ze ondervinden in deze coronatijd. Bij een aantal leerlingen zijn er hiaten ontstaan, omdat ouders hen thuis niet de ondersteuning kunnen bieden die ze nodig hebben.

Overige reacties

- Ook veel van deze kinderen zijn flexibel en veerkrachtig en pakken de draad weer snel op. Maar een klein deel heeft het duidelijk moeilijk: angstiger en passiever.

Jongeren 12-18 jaar

Zorgen

- Sociale passiviteit bij een deel. Groot gemis sociale contacten, isolement, eenzaamheid. Contacten werden ernstig beperkt. Jongeren noemen hun leven saai; hebben vooral behoefte aan ontmoeting met leeftijdsgenoten;
- Ongeïnteresseerdheid, neerslachtigheid, slechte motivatie, een zware situatie voor heel wat jongeren. Soms ook angststoornissen en suïcidale gedachten. Zeker jongeren die moeilijke life-events meemaken zoals scheiding, ziekte, conflicten. Helaas zijn er bij de jeugd-ggz wachtlijsten;
- Minder bewegen, passiviteit. Recreatieve, minder fanatieke sporters zijn afgehaakt bij trainingen, onder andere omdat er geen echte wedstrijden meer gespeeld mogen worden. Ook culturele verenigingen zien een terugloop van leden en bezoekers;
- Meer stress bij jongeren onder andere door de verschillende wisselingen wel en niet naar school en veel huiswerk;
- Jongeren uit kwetsbare gezinnen blijven meer buiten beeld van professionals waardoor problematiek (huiselijk geweld, verwaarlozing, psychische klachten) kunnen toenemen zonder dat dit gesignaleerd wordt;
- Een deel van de jongeren heeft leerachterstanden en is na de lockdown veel minder aangehaakt bij het onderwijs en is minder actief in het leren. Ze hebben moeite om weer in het ritme te komen waarin er ook weer meer van hen verwacht wordt (taken en regels);
- Leerroute: het coronajaar maakt ook dat leerlingen niet makkelijk een vervolgopleiding of tussenjaar kiezen. Meer leerlingen willen na het vmbo-tl-diploma naar de havo en na de havo het vwo en blijven op de huidige school met als gevolg ruimtegebrek;
- Er is meer corona-gerelateerd ziekteverzuim onder andere door uit het ritme en de structuur geraken van sommige jongeren en vanwege de fysieke kwetsbaarheid van ouders dat ze niet naar school mogen in verband met besmettingsrisico's.

Overige reacties

- Wat betreft jongeren nam de overlast in eerste instantie af omdat jongeren thuis moesten blijven. Later kwam dit weer op 'normaal niveau' of zelfs er boven door baldadigheid;
- Jongeren zijn vooral gebaat zijn bij een groepsaanbod aan activiteiten;
- De bibliotheek als ontmoetingsplek werd duidelijk gemist.

Jongeren 16-23 jaar

Zorgen³

- De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de arbeidsmarkt en daarmee ook voor de stagemogelijkheden voor mbo-studenten. Veel leerbedrijven hebben het enorm moeilijk in deze tijd. Het werk kan niet of onvoldoende worden uitgevoerd, er is druk op personeel en er is vaak te weinig tijd om stagiaires goed te kunnen begeleiden. Hierdoor zijn de stagetekorten in de coronaperiode toegenomen. Uit de cijfers van SBB (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) blijkt dat er in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht een tekort van 896 stages en leerbanen is;
- Uit landelijke cijfers blijkt dat de jeugdwerkloosheid hard gestegen is als gevolg van de coronacrisis;
- Deze valse start op de arbeidsmarkt werkt nog jaren door. Jongeren kunnen door het niet hebben van een baan en het geringe inkomen, moeilijker een huis huren of kopen. Ze stellen relaties uit, hebben studieschulden die moeten worden afbetaald en voelen zich mentaal slechter.

Ouders en gezinnen

Zorgen

- De impact op gezinnen was groot. Alles moest anders, met name contacten met de school moesten een tijd digitaal plaatsvinden;
- De uitzichtloosheid rondom de maatregelen drukt ook sterk op alleenstaande ouders: stress om alle ballen in de lucht te houden;
- Thuisonderwijs was moeilijk te combineren met het eigen werk en dat gaf veel stress bij ouders;
- Enkele scholen melden toename van gezinsproblematiek achter de voordeur en maken zich zorgen over de steun die kinderen krijgen thuis van hun ouders;
- Toename van stress heeft z'n weerslag op de relaties in gezinnen. Er is een duidelijke toename van complexe problematiek en zorgmeldingen (CJG en SAVE);
- Migrantengezinnen staan geïsoleerd. Zij ontberen een netwerk voor steun, taalbarrière, taalschool en vrijwilligerswerk. Ook is het zeer lastig om hun kinderen te helpen met school. Gezinnen met taalproblemen of zonder laptop waren nauwelijks in staat gebruik te maken van de bibliotheek;
- Ook andere kwetsbare gezinnen zonder veel netwerk: het gebrek aan een netwerk en meer op afstand zijn van hulp en vrijwilligerswerk of verliezen van hun baan of inkomen zorgen voor een verlaagd welbevinden en stress.

Conclusies

1. De precieze gevolgen van de coronabeperkingen voor de jeugd op langere termijn zijn ongewis, maar er leven bij velen zorgen hierover.
2. Sociaal-emotioneel hebben de meeste jeugdigen veel last van de corona-beperkingen. Voor een klein deel van hen zijn de gevolgen ernstiger, met name voor tieners in sociaal isolement en met neerslachtigheid.
3. Er bestaat een vermoeden van verborgen nood bij gezinnen en met name jongeren. De uitdaging is hoe zij te bereiken zijn voor hulp.
4. Daarnaast is er een wachtlijst bij de jeugd-ggz voor ernstige psychosociale problematiek.
5. Er is passiviteit over de jeugdigen heen gekomen: minder bewegen, meer digitale activiteit, minder sociale interactie, minder beleven en daardoor minder ontwikkelen en wat ongezonder leven.
6. Er zijn zonder meer leerachterstanden ontstaan bij een deel van de kinderen. Grote vraag is of en hoe die ingehaald kunnen worden zonder dat de jeugdigen overbelast worden.
7. Mbo-ers hebben het lastig met behalen van een diploma door een tekort aan stageplaatsen. Starters op de arbeidsmarkt hebben het ook moeilijker. De jeugdwerkloosheid is verdubbeld.

---

³ Deze gegevens komen uit regionale en landelijke documentatie en niet uit de lokale inventarisatie

3 Bestaande acties

De verschillende benaderde organisaties hebben sinds een jaar al diverse maatregelen genomen om snel en creatief de ernstigste nood te lenigen in de gemeente De Bilt. Veel instellingen en organisaties hebben ondanks de beperkingen van corona hun activiteiten toch aangepast door kunnen laten gaan. Hieronder een overzicht die ongetwijfeld niet helemaal volledig is.

Maatregel	Organisaties
Noodopvang voor deel kinderen tijdens opvang en schoolsluitingen (kinderen van ouders met vitale beroepen en zorgleerlingen)	Scholen en kinderopvangorganisaties
Digitaal onderwijs, thuisonderwijs	Scholen
Stevige huiswerkpakketten, wekelijks nakijken en feedback geven	Enkele scholen
Schoolwerkondersteuning door vrijwilligers	Samen Oplopen (MENS)
Gezinnen voorzien van tweedehands laptops voor digitaal onderwijs	Samen Oplopen (MENS) Stichting Leergeld en SIVON
Veel telefonisch contact en extra veel de wijk ingaan. Op straat of aan de deur gesprekken hebben met cliënten. Mensen zijn vaak heel blij om iemand te zien	MENS
Zoom workshops en themasessies voor ouders, zoals Positief Opvoeden, Soc. Media en Verantwoord Gamen, Thuisonderwijs, Mama Lokaal Praat	Ouders Lokaal (CJG MENS)
Luister Lokaal: ouders kunnen vragen over opvoeding bij Ouders Lokaal inbrengen. Vervolgens wordt een passende (workshop) begeleider gekoppeld aan de ouder om een luisterend oor te bieden	Ouders Lokaal (CJG MENS)
Ondersteuning aan ouders met specifieke vragen. Via chat kunnen ouders hun vraag/zorg delen en afhankelijk van de vraag kan er kort antwoord gegeven worden	Ouders Lokaal (CJG MENS)
Reguliere coronamaatregelen: medewerkers meteen laten testen bij klachten. Indien nodig een sneltest, hygiënemaatregelen in acht nemen, denk aan looproute, desinfectie, mondkapje bij haal- en brengmomenten, 1,5 meter afstand houden	Allen
Extra aandacht voor het welbevinden van kinderen: individueel en in groepen. Praten over hun situatie, maar toch weer normaliseren. Tevens meer observatie. Extra mentortijd en tijd door begeleidende medewerkers	Kinderopvang en scholen
Ondersteunen van kinderen die met coronaklachten thuis moeten blijven op leergebied	Scholen
Ondersteuningsgroepen, voor opvang en wegwerken leerachterstanden. Extra les voor de (voor-)examenklassen buiten de reguliere onderwijstijd	VO-scholen
Intensiever driehoeksoverleg op scholen tussen jeugdgezondheidszorg (kinderartsen), leerplichtambtenaren en scholen	Scholen, JGZ en leerplicht
Extra aandacht voor ouders: nieuwsberichten, korte gesprekjes, intensivering van contacten. Klankborden met ouders	Kinderopvang en scholen
Voorlichten en inspireren van ouders over het ondernemen van activiteiten met kinderen	Kinderopvang
Bereiken van veel jongeren met dans, muziek, beeldende kunst en theater via diverse online-projecten. Speciaal voor kwetsbare jeugd projecten als Art Express, Kunst Express, Sjors Sportief & Sjors Creatief en Lauch Your Future	Kunsten-Huis
Investeren in digitaal aanbod	Kunst Centraal
Sport voor de jeugd buiten kon doorgaan. Daar maakten de meer fanatieke sporters ook gebruik van	Sportverenigingen
Online-activiteiten en challenges	Grotere sportverenigingen
Binnensport naar buiten verplaatsen	Diverse binnensportclubs

Brein de Baas, dit lesmateriaal is specifiek gemaakt voor scholen om de mentale gezondheid van leerlingen op het VO te versterken. Het is tijdens, maar ook na de coronacrisis te gebruiken	GGDrU/JGZ
Outreachinge benadering buurtsportcoaches veelal kinderen en soms jongeren	MENS De Bilt Buurtsportcoaches
Project Beweeg de corona door voor jongeren 12-18 jaar	MENS De Bilt Jongerenwerk
Project WijZijnDeBilt, Perspectief voor de jeugd met MDT. Talentontwikkeling en vrijwilligerswerk in één	Stichting Helping Heroes en MENS de Bilt
Grootschalig online jongerenonderzoek onder 16 tot en met 25 jarigen. Dit onderzoek gaat onder andere over gezondheid, welzijn en leefstijl en de impact van de coronapandemie (maart tot en met mei 2021)	GGDrU
Wegwerken van de wachtlijst CJG die ontstond mede door corona	CJG MENS de Bilt
Veel jeugdleden maken gebruik van de mogelijkheid om boeken te reserveren en daarmee te blijven lezen	Idea
Zomerschoolprogramma in samenwerking met scholen en welzijnswerk	Idea
Taalstimuleringsprojecten, VoorleesExpres en de pilot Voorleesconsulent die verlengd werd tot ver in 2020 als gevolg van de sluitingen in het kader van coronamaatregelen	Idea

4 Nieuwe oplossingsrichtingen

We maken in dit hoofdstuk onderscheid tussen oplossingsrichtingen die vertegenwoordigers van organisaties in De Bilt zelf nastreven en oplossingsrichtingen die elders in het land naar voren komen.

4.1 Lokale oplossingsrichtingen

Aan de verschillende respondenten is gevraagd aan welke nieuwe maatregelen ze denken voor de jeugd om 'er weer bovenop' te komen; maatregelen vanuit henzelf en vanuit andere organisaties. Hieronder een clustering van al die mogelijkheden.

Extra aandacht voor jeugdigen op school en kinderopvang

- Signalering van psychosociale problematiek, gezinsproblematiek en het gericht begeleiding bieden.
- Aandacht van leerkrachten, mentoren, zorgcoördinatoren, andere medewerkers.
- Voorzichtigheid op scholen om de leerlingen onder druk te zetten met allerlei inhaalprogramma's, aandacht voor het sociaal-emotionele aspect heeft prioriteit.
- Zichtbaarheid van CJG voor ouders met gesprekken waarbinnen zij hun verhaal kwijt kunnen.

Inzet voor spel, activiteiten, beleving en ontmoeting 'kind mogen zijn'

- Sport- en spelfaciliteiten, sportkooien, trapveldjes, skatebanen, bewegend leren materiaal (fysiek) mogelijk bij de school zodat het ook door de buurtkinderen gebruikt kan worden buiten schooltijd. Investeren in ontmoetingsplekken.
- Laagdrempelige sport-, spel-, muziek-, dansactiviteiten, bewegingsprogramma's.
- Veel samenwerking en afstemming van organisaties bij het organiseren van activiteiten: coproducties en spreiding in de tijd (denk aan sportverenigingen, culturele verenigingen, buurtsportcoaches, MENS en scholen). Scholen willen daar ook graag aan bijdragen: als vindplaats, ten behoeve van locaties en medeorganisator. Wellicht verlengen van de schooltijd hiervoor. Inzet niet alleen tijdelijk, maar ook werken aan duurzame versterking van beweging en maatschappelijke activiteiten (sportverenigingen willen niet alleen normaliseren maar ook de banden met de leden terughalen).
- Meer aanbod cultuur voor kwetsbare jongeren⁴.

Zomerschool Idea

Een initiatief voor kinderen met een taalachterstand om hen een kickstart te geven net voor aanvang van het schooljaar of na een andere vakantie:

- Biedt hen een taal-en cultuurbad en zorgt voor leesbevordering
- Leert hen in hun vrije tijd in de digitale wereld zelfstandig educatieve middelen te kunnen gebruiken door het aanreiken van apps en linkjes naar leuke websites en te laten zien hoe je deze gebruikt.
- Brengt hen in contact met de educatieve en culturele mogelijkheden die De Bilt biedt: de bibliotheek, buurtboerderij de Schaapskooi, de sport-en spelcoaches en in de zomer mogelijk ook het Kunstenhuis en WVT.
- Leert hen in het buitenspelen zich actief en zelfstandig te vermaken met elkaar door hen allerlei spelvormen aan te leren tijdens de zomerschool.

Idea werkt samen met basisscholen, sportcoaches van MENS De Bilt en culturele organisaties.

whoZnext

Is een interventie waarbij jongeren samen met andere jongeren hun eigen sport regelen. WhoZnext richt op jongeren in de leeftijd van 8 tot 18 jaar. Iedereen kan meedoen. Het maakt niet uit wie of wat je bent. WhoZnext is er voor iedereen die samen met anderen regelende taken in de sport wil uitvoeren. WhoZnext-teams zijn actief in de buurt, het onderwijs, de sportvereniging en de buitenschoolse opvang.

De kwaliteit van voorzieningen wordt verbeterd als je jongeren meer betreft. Voorzieningen sluiten dan beter aan op de wensen en behoeften van jongeren. Jongeren brengen kwaliteiten in die volwassenen vaak minder bezitten: enthousiasme, inventiviteit, een frisse kijk, energie en onbevangenheid.

⁴ De meest voor de hand liggende cultuur-partners zijn het KunstenHuis,, Bibliotheek IDEA, Kunst Centraal en het Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen

- Inzet van jongeren zelf om sportactiviteiten te organiseren voor andere jongeren (zie kader).
- Online-computergames in de vorm van toernooien.

Extra ondersteuning jeugdigen en ouders

- Laagdrempelig via hulplijnen, websites (zie kader) en inloopsprekuren specifiek voor jongeren en ook voor ouders.
- Voorlichting op scholen aan ouders (ouderavonden).
- Bij kwetsbare gezinnen helpen om het netwerk te versterken.
- Groepsbegeleiding voor ouders met uitwisselen van ervaringen en opbouwen van contacten.
- Specifiek hulpprogramma voor jongeren met eenzaamheidsproblematiek (zie kader Join us).

Maatschappelijke inzet jongeren

- Een zomerprogramma voor jongeren met vakantiebanen, maatschappelijke stages en andere activiteiten (Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen).
- Maatschappelijke Diensttijd (MDT)-activiteiten: een combinatie van talentontwikkeling, ontmoeting en vrijwilligerswerk (zie kader).
- Vrijwilligerswerk jongeren op basisscholen ('extra handen').

Jongerenparticipatie

- Structureel betrekken van jongeren en hun inzichten bij alle planvorming (jongerenplatforms).

Stages en werk

- Actieplan stagetekorten mbo-studenten regio Utrecht (SBB -Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven) is een bovenregionale aanpak onder regie van gemeente Utrecht.
- Regionale aanpak jeugdwerkloosheid en voorkomen onder regie van centrumgemeente Utrecht.
- Voorkomen van uitval van jongeren op het mbo door extra inzet RMC.

Verbinden van organisaties

- Veel respondenten geven aan dat het goed is als organisaties meer samen zouden optrekken bij het signaleren van problemen en knelpunten en vervolgens ook het aanpakken daarvan. Hiertoe lijkt gemeentelijke coördinatie noodzakelijk.

Metten en monitoren

- Goed in de gaten blijven houden hoe het met de jeugd gaat, ook na corona.
- De lokale partners hebben hierbij een rol en met name de GGD (JGZ).

Hulplijnen voor jongeren en ouders

- #skipdecoronadip (Rode Kruis) met online-adviezen, challenges, besloten Instagroepen en coachingssessies met Rode Kruis-psychologen.
- <https://jongerenhulponline.nl/> (de kindertelefoon, de luisterlijn, praten online, MIND Korrelatie, 123 Zelfmoordpreventie).
- www.steunpuntcoronazorgen.nl
- #goedverbonden: gekwalificeerde professionals voor alle gezinsleden die over hun gevoelens of gebeurtenissen willen praten.
- Oudertelefoon
- Omnia Jeugdzorg: een hulplijn voor ouders die vragen hebben over opvoeden. Antwoorden beschikbaar in meerdere talen.

Join us

Stichting Join us helpt jongeren die eenzaam zijn. Er is een grote groep jongeren in Nederland die zich alleen voelt. Uit onderzoek blijkt dat 8 procent van de jongeren tussen de 12 en 25 jaar chronische gevoelens van eenzaamheid heeft.

Join us is er voor deze jongeren en brengt hen in contact met leeftijdsgenoten en het sociaal sterker worden.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

Jongeren zetten zich tijdens hun maatschappelijke diensttijd (MDT) vrijwillig in voor een ander. Tijdens hun MDT kunnen jongeren hun talenten ontdekken, iets doen voor een ander en het leuk hebben met elkaar. In De Bilt was er al een MDT-project vanuit MENS De Bilt en het Kunsten-Huis: Launch Your Future. De financiering van een tweede MDT-project 'WijZijnDeBilt' is medio april 2021 toegekend. De uitvoering loopt tot en met juli 2021 in samenwerking met stichting Helping Heroes, MENS De Bilt en Buro Lou. Deze MDT-projecten kunnen tientallen jongeren bereiken.

4.2 Landelijke oplossingsrichtingen⁵

Zorg voor perspectief

- Niet steeds spreken van een verloren jaar met schade en achterstanden, maar laat het ook een leerjaar zijn met levenslessen.
- Haal de druk van de ketel, niet meteen de jeugdigen overvragen met inhaallessen.

Werk integraal, ga versnippering tegen

- Door de verschillende geldstromen ligt versnippering op de loer. Losse projecten hebben weinig effect. Om meerwaarde en duurzame effecten voor de jeugd te creëren is een doelgerichte en samenhangende aanpak nodig.
- Dit vraagt om nauwe samenwerking tussen partijen in het jeugdveld zoals gemeenten, schoolbesturen en zorgaanbieders.

Zorg voor een goed inzicht in geldstromen

- Het kabinet heeft steunpakketten vrijgemaakt voor jeugd, voor zowel de korte als de langere termijn.
- Zorg voor overzicht van de geldstromen voor gemeenten, schoolbesturen en andere partijen in het jeugdveld om kinderen en jongeren in coronatijd te ondersteunen⁶.

Betrek jongeren structureel bij beleid

- In dialoog gaan met jongeren: met jongeren praten in plaats van over hen.
- Deze dialoog moet gelijkwaardig zijn.
- Jongeren hebben het recht om mee te praten.
- De inbreng van jongeren is waardevol.
- Jongerenparticipatie en een goede manier van burgerschapsontwikkeling.

Werk aan de mentale gezondheid van jongeren

- Het is belangrijk om oog te hebben voor het welzijn van jongeren tijdens de coronacrisis. Meer dan andere leeftijdsgroepen hebben zij mentale gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst.
- Gemeenten ontvangen extra budget vanuit het Rijk om activiteiten voor hen te organiseren.

Sport, spel, culturele activiteiten

- Jongeren tot 26 jaar kunnen buiten blijven sporten bij een sportaccommodatie en trainen in teamverband.
- Kinderen en jongeren die geen lid zijn van een vereniging moeten de kans krijgen om weer te gaan sporten.
- Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en kinderen in achterstandspositie zijn er mogelijkheden om gebruik te maken van ondersteuning via Jeugdcultuurfonds.
- Met de nieuwe maatregelen kunnen culturele en recreatieve activiteiten voor kinderen en jongeren beperkt plaatsvinden. Er gelden belangrijke voorwaarden, waar gemeenten, organisaties en professionals rekening mee moeten houden.

Continuering van de zorg

Continuering van zorg is in de coronaperiode een belangrijke taak van de gemeente. Er ontstaan steeds opnieuw uitdagingen voor gemeenten en aanbieders. Jeugdhulp en wijkteams moeten de coronamaatregelen naleven, maar tegelijkertijd wel de noodzakelijke hulp bieden aan kinderen, jongeren en ouders.

---

⁵ Zie onder andere: <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Gemeenten>

⁶ Zie voor een overzicht: <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Gemeenten/Wat-kan-er-wel-in-coronatijd/Overzicht-steunpakketten-voor-jeugd>

5 Actieplan

Op basis van de hiervoor verzamelde informatie doen we het volgende voorstel voor de inzet van maatregelen in 2021 in de herstel aanpak voor jeugdigen.

Thema	Activiteiten	0-4	04-12	12-18	16-23 ⁷
1. Activiteiten & ontmoeting Om weer voluit actief kunnen zijn in allerlei, veelsoortige activiteiten als sport, spel, kunst en ontmoeten. Niet meteen een nieuwe druk van leren, leren, leren om de achterstanden in te halen, maar nadruk op het sociaal-emotionele, het welbevinden. Coproducties van sportverenigingen, jongerenwerk, buurtsportcoaches, kunst-organisaties, scholen.	Extra inzet op bewegen, sporten, gezond gewicht van jongeren, sport- en spelattributen. Sportcoach	x	x	x	x
	Activiteiten cultuurorganisaties- cultuurcoach		x	x	
	Ontmoetingsactiviteiten			x	x
	Versterking fysieke infrastructuur in buurten, bij scholen, trapveldjes, speeltoestellen	x	x	x	
2. Mentale ondersteuning Kinderen en jongeren met sociaal-emotionele 'schade', die lange tijd zich eenzaam hebben gevoeld, weinig bewogen, apathisch, sober en gedemotiveerd zijn geraakt. Vooral tieners. Zij hebben op meerdere fronten ondersteuning nodig: op school, van ouders, van professionals en misschien van lotgenoten.	Maatschappelijke activiteiten Maatschappelijke Diensttijd-projecten (MDT): Launch Your Future (MENS en Kunsten-Huis) en WijzijnDeBilt (Helping Heroes, MENS en Buro Lou).			x	x
	Hulplijnen – goed zichtbaar (communicatie) – algemeen voor ouders en jongeren			x	x
	Specifieke projecten voor deze (groepen) kwetsbare jongeren en maatjesprojecten			x	x
3. Inhalen onderwijsachterstanden Zorgen voor herstel van de coronagerelateerde vertragingen in het onderwijs binnen een periode van 2,5 jaar.	Ouderbegeleiding hoe om te gaan met de gevolgen van de coronapandemie in de opvoeding van je kinderen	x	x	x	
	Ook Taalstimuleringsprojecten en Zomerschool Idea in samenwerking met anderen (o.a. Kinderopvang)	x			
	Extra RMC-begeleiding van mbo-studenten die thuiszitten om te voorkomen dat ze uitvallen.			x	x
4. Lokale organisatie Er is een behoefte om alle inzet met elkaar te verbinden. Heel veel partners geven aan dat ze samen veel meer impact kunnen maken, dan ieder voor zich. Versnippering moet tegengegaan worden. Uitgangspunt is zoveel mogelijk aansluiten bij de bestaande sociale infrastructuur (bestaande organisaties).	Als gemeente aansluiten bij de plannen vanuit het onderwijs, met name samenwerking en extra interventies. Zie Nationaal Programma Onderwijs.		x	x	
	<i>Coördinatie</i> Afstemming en coördinatie is nodig. Dat zou een gemeentelijk functionaris kunnen doen die sectoroverstijgend werkt voor de jeugd en de uitvoering van het Actieplan begeleid, monitort en evalueert.	x	x	x	x
	<i>Communicatie</i> Communicatie is een must om de jeugd te bereiken: om van ze te horen wat ze zouden willen en om ze te laten weten dat er voor hen wat te halen valt. Deze communicatie moet gericht zijn op de jeugdigen en ook hun ouders.	x	x	x	x
	<i>Samen met jongeren: jeugdparticipatie</i> Bij het organiseren van activiteiten en ontplooiingskansen voor jeugdigen is het van essentieel belang om de jeugd daar zelf bij te betrekken.		x	x	x

⁷ In dit overzicht ontbreken de plannen voor de aanpak jeugdwerkloosheid en het actieplan stagetekorten. Deze plannen worden opgesteld en uitgevoerd onder leiding van centrumgemeente Utrecht met medewerking van de verschillende gemeenten.

6 Kosten

De sociale impact van het coronavirus op het leven van kinderen en jongeren is groot. Daarom heeft het kabinet steunpakketten vrijgemaakt die ook met name voor de ondersteuning van jeugd bestemd zijn. De Rijksmiddelen willen we op de volgende wijze besteden:

Thema	Activiteiten	Al in uitvoering	2021	2022
		Dekking specifieke subsidies	Dekking CHPC	Dekking CHPC
1. Activiteiten & ontmoeting	Bewegen – sport – sport- en spelmaterialen	€ 10.000	€ 28.000	€10.000
	Culturele activiteiten		€ 8.000	€2.000
	Ontmoetingsactiviteiten- en plekken		€ 15.000	€5.000
	Inzet fysieke infrastructuur in buurten en bij scholen		€ 25.000	€10.000
	Maatschappelijke activiteiten - MDT	€49.500		
2. Mentale ondersteuning	Hulplijnen – goed zichtbaar (communicatie) - algemeen		€ 4.000	€1.000
	Specifieke projecten voor deze (groepen) kwetsbare jongeren		€ 30.000	€10.000
	Ouderbegeleiding		€ 7.000	€3.000
3. Inhalen onderwijsachterstanden	Taalstimuleringsprojecten 0-4 jaar		€ 4.000	€1.000
	Extra RMC-begeleiding van mbo-studenten die thuiszitten om te voorkomen dat ze uitvallen		€ 4.500	
	Uitvoering compensatie eigen bijdrage gesubsidieerde peuterplaatsen		€ 5.000	
	Aansluiten bij Nationaal Programma Onderwijs vanaf 2 ^e helft 2021	PM ⁸		
4. Lokale organisatie	Coördinatie		€ 15.000	€5.000
	Communicatie		€ 7.000	€1.000
	Samen met jongeren: jeugdparticipatie		€ 8.000	€2.000
Totaal		€59.500	€ 160.500	€50.000

De meeste maatregelen en activiteiten uit het Actieplan Jeugd & Corona kunnen gedekt worden uit de algemene steunpakketten. De Raad zal hierover in juni een besluit nemen via het Crisis en Herstelplan Corona.

Al eerder waren er specifieke subsidies bij het Rijk aan te vragen. De gemeente De Bilt heeft twee subsidies aangevraagd en gehonoreerd gekregen. Deze zijn inmiddels afgerond (Jeugd aan Zet – sportactiviteiten) of in uitvoering (MDT-maatschappelijke activiteiten).

Beschikbare middelen Nationaal Programma Onderwijs

In het kader van het Nationaal Programma Onderwijs landelijk is landelijk in totaal 8,2 miljard beschikbaar, waarvan voor gemeenten 4,2% (= 346 miljoen waarvan 80 miljoen in 2021). Voor De Bilt is dit naar schatting een bedrag van circa €100.000 in 2021. De besteding door de gemeente is afhankelijk van de wensen en plannen van de scholen. Het gaat dan vooral om in samenwerking met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheken en andere partijen aanvullend activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal en emotioneel vlak te stimuleren. Het gaat dan om bestaande structuren en samenwerkingen en voortbouwen op bestaand beleid, kennis en expertise en dat sluit aan bij de uitvoering van het Actieplan Jeugd & Corona.

Vanuit het Ministerie van Onderwijs denkt men aan met aanvullende programma's, begeleiding of kennisdeling met als taak voor de gemeente:

1. Het organiseren van nauwere samenwerking tussen de betrokken partijen als jeugdzorg, jongerenwerk, kinderdagopvang en buitenschoolse opvang, bibliotheken, passend onderwijs, jeugdgezondheidszorg

⁸ De gemeente De Bilt ontvangt hiervoor in de periode medio 2021-medio 2023 extra middelen van het Rijk, die in de loop van juli 2021 bekend worden.

2. Aanvullen van de interventies van scholen bijvoorbeeld met ondersteuning jeugdgezondheidszorg en jeugdhulp in de school, schoolmaatschappelijk werk en de M@ZL-aanpak bij ziekteverzuim.
3. Bovenschoolse interventies, zoals het samen met schoolbesturen organiseren van een zomerschool, bijles, huiswerkbegeleiding, voorschoolse educatie en het betrekken van de buitenschoolse opvang en het bevorderen van de samenwerking tussen school en buitenschoolse opvang.
4. Interventies voor kinderen die leerplichtig zijn, maar thuiszitten. Hierbij wordt vooral gedacht aan kinderen die helemaal niet in beeld zijn bij scholen, doordat ze niet staan ingeschreven.

De exacte hoogte van het budget en een concreet overzicht van doelen waaraan de gemeenten de middelen kunnen besteden maakt het Ministerie van Onderwijs uiterlijk in juli bekend.

7 Organisatie

Het uitvoeren van al deze extra maatregelen vergt een goede planning en coördinatie:

- Het selecteren van de uitvoerende partijen;
- Het gezamenlijk uitwerken van plannen met verschillende partijen, intersectoraal (integraal) zowel binnen de gemeente (medewerkers vanuit verschillende programma's) als buiten de gemeente (diverse organisaties zoals bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen, welzijnsorganisaties, culturele organisaties, jeugdhulporganisaties);
- Het organiseren van jeugdparticipatie;
- Het vastleggen van afspraken en verplichtingen;
- Communicatie: breed publiek, specifiek jongeren, deelnemende partijen, college en gemeenteraad;
- Het coördineren van de uitvoering van het Actieplan, het verbinden van partijen;
- Het monitoren van het verloop;
- Inhoudelijke en financiële verantwoording.

Voor deze coördinatietaken (programmamanagement) is extra inzet nodig voor een half jaar van 20 uur in de week. De coördinatietaken voor het Actieplan Jeugd kunnen gecombineerd worden met die voor andere doelgroepen zoals die beschreven staan in het Crisis en Herstelplan Corona. De coördinator kan tevens een centrale rol spelen in het gemeentelijk aandeel van het Nationaal Programma Onderwijs (zie hoofdstuk 6).

Bijlage 1 Huidig beeld op basis van deskundigen⁹

1. De coronavirusmaatregelen hebben effect op werk, inkomen, opleiding, persoonlijke ontwikkeling en relaties, financiële situatie en natuurlijk ook op de mentale toestand van jongeren. De situatie leidt tot meer ongelijkheid binnen deze generatie, bijvoorbeeld vanwege de verschillen in de mogelijkheden van ouderlijke hulp (OESO, 2020).
2. In de pandemie is het niet alleen druk op de covid-afdelingen, ook bij de jeugdpsychiaters bij het AMC stromen de cliënten binnen. 'Klachten van somberheid, angst, slaapproblemen en gevoelens van eenzaamheid zien we fors toenemen', aldus jeugdpsycholoog Kim van Slobbe.
3. Er is een forse toename in het aantal crisismeldingen en -opnames en kleinere praktijken kunnen het niet aan. Dat zegt Jacobine Geel, voorzitter van de branchevereniging de Nederlandse ggz in het tv-programma Kassa van vrijdag 22 januari.
4. De coronacrisis treft jongeren met een chronische aandoening nog harder dan hun leeftijdsgenoten. Hun toegang tot zorg is beperkt en hun gezondheid, welzijn en kansen op werk staan onder druk.
5. Er is weinig tot geen face-to-face contact, dagbehandelingen zijn een uitzondering en de veiligheid van kinderen en jongeren kan niet altijd worden gewaarborgd.
6. De wethouders onderwijs van de vier grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht) recent in een brief aan minister Arie Slob hebben opgeroepen tot een nationaal plan voor gelijke onderwijskansen en het wegwerken van achterstanden in het onderwijs als gevolg van corona. Door:
  - Gelijke toegang van de peutersvoorzieningen voor alle kinderen voor 0-4 jaar: Voorkom dat kinderen al op jonge leeftijden onderwijsachterstanden oplopen. Neem de barrières voor de realisatie van een gratis voorschoolse voorzieningen waar alle jongere kinderen 640 uur per jaar samen terecht kunnen, ongeacht het inkomen van hun ouders.
  - Extra leertijd voor kinderen en jongeren die dat het hardst nodig hebben: Als extra leertijd nodig is mag dat niet afhankelijk zijn van het inkomen van de ouders. Maak daarom structureel meer middelen vrij om kinderen en jongeren die het nodig hebben extra onderwijstijd en meer begeleiding te kunnen bieden, zowel in het primair- als het voortgezet onderwijs. Voorkom drempels en maak maximaal gebruik van de mogelijkheden van voorschoolse educatie, zomerscholen, kopklassen, verlengde leertijd en hulp op maat. Zo wordt extra leertijd een middel om achterstand te verkleinen, in plaats van een middel om voorsprong te vergroten.
  - Het uitstellen van het selectiemoment voor de middelbare school: Momenteel selecteren we kinderen al met elf jaar voor het vervolgonderwijs. Dat is veel vroeger dan in de meeste andere westerse landen. Dit is vooral in het nadeel van kinderen die iets langer nodig hebben om hun talenten te ontplooiën (bv. omdat ze thuis minder gestimuleerd worden) en daardoor vaak niet het schooladvies krijgen dat bij ze past. Daarom is het wenselijk om de 'vroegselectie' aan te pakken door onder andere vol in te zetten op brede brugklassen en scholengemeenschappen, en te investeren in loopbaanoriëntatie en (studie)begeleiding.
  - Bestrijding van het lerarentekort: We zien dat vooral scholen met relatief veel kinderen en jongeren met (een grotere kans op) achterstand moeite hebben om goede leraren te vinden. Terwijl juist deze groep de allerbeste leraren nodig heeft. Laten we daarom het beroep dat we terecht 'cruciaal' noemen niet alleen de waardering, maar ook de beloning geven die het verdient. Het is belangrijk om het vak van leraar zo aantrekkelijk mogelijk te maken.
7. Ook in de jeugdzorg verwachten men een flinke nasleep van de problemen die er nu zijn. Door je nu vooral te richten op crisissituaties, is er minder aandacht voor de andere cliënten. Door het gebrek aan aandacht voor hen zal een aanzienlijk deel van die groep, in een later stadium, ook weer intensievere zorg nodig hebben. De druk in de jeugdzorg neemt dan nog meer toe. Daarmee groeit de kans op breakdowns in pleegzorg en gezinshuizen. Dit leidt weer tot wachtlijsten en een tekort aan crisisplekken en personeel. We kunnen alleen maar hopen dat die piek niet samenvalt met een mogelijke tweede golf van infecties (Jeugdzorg Nederland).
8. Ondanks de flexibiliteit en toewijding van scholen en leraren bij het verzekeren van onderwijscontinuïteit tijdens schoolsluitingen, hebben niet alle leerlingen/ studenten consequent toegang tot onderwijs. Het opgetreden leerverlies zal waarschijnlijk een economische tol eisen van de samenleving in de vorm van

---

⁹ Bron: Brandbrief gemeenten aan landelijke politiek met oproep tot actiegericht Deltaplan Jeugd, 1 februari 2021

- verminderde productiviteit en groei. Uit schattingen van de OESO blijkt dat een verloren schooljaar kan worden beschouwd als een verlies van tussen de 7% en 10% van het totale inkomen (OESO, 2020).
9. In de context van schoolsluitingen wordt de kwaliteit van de leeromgeving thuis nog belangrijker. Een digitale kloof in connectiviteit en toegang tot elektronische apparaten en een stille ruimte om thuis te studeren dreigt de ongelijkheid tussen jongeren tijdens de pandemie verder te vergroten. (OESO, 2020).
  10. Het is belangrijk onze blik te verbreden en oude verwachtingspatronen tegen het licht te houden. We moeten de ruimte nemen om samen te zoeken naar nieuwe perspectieven, naar manieren om de samenleving weer veerkrachtig te maken (de Raad voor de Volksgezondheid en Samenleving).
  11. Repareren is niet genoeg: Door het coronacrisisbeleid hebben kinderen en jongeren nu te maken met leerachterstanden, onzekerheid op de arbeidsmarkt en gevoelens van eenzaamheid of depressie. Hoe kansarmer hun leefomgeving vóór corona, des te slechter doen zij én hun ouders het meestal tijdens de lockdown. Veel gezinnen zitten klem tussen de verwachtingen van werkgevers en scholen rond het combineren van werk en thuisonderwijs. Tegelijkertijd wordt het onderwijs geacht de ontstane onderwijsachterstanden zo gauw mogelijk weg te werken en wordt van de zorg verwacht dat zij de fysieke en mentale schade binnen afzienbare tijd repareert. Vasthouden aan vertrouwde eisen en beleidsstrategieën werkt onder de huidige omstandigheden niet meer. Het verlamt ons alleen maar (NJI).

Bijlage 2 Jeugdparticipatie¹⁰

De handreiking jongerenparticipatie helpt gemeenten om snel en goed met duurzame jongerenparticipatie aan de slag te gaan. We willen schijnparticipatie voorkomen door zorgvuldige afwegingen vooraf en een open houding. Het gaat erom blijvend verrast te willen worden en te willen blijven leren. De handreiking is gebaseerd op de kennis en geleerde lessen van een ongekend diverse groep kinderen, jongeren, jongerenorganisaties, besluitvormers, kennisinstituten, wetenschap en maatschappelijke organisaties in heel Nederland. Alle stemgeluiden zitten erin – zowel die van jongeren als die van volwassenen. Gemeenten kunnen deze uitgebreide kennis over jongereninspraak omzetten in actie.

Dialogo met jongeren hard nodig door coronamaatregelen

Korte termijn: begrip tussen besluitvormers en jongeren over coronamaatregelen

Corona is voor iedereen een ongekende situatie, ook voor besluitvormers. Als jongeren de afwegingen van besluitvormers beter begrijpen, snappen ze waarschijnlijk beter waarom bepaalde maatregelen worden genomen die van invloed zijn op hun leven. Ook is de kans groter dat zij zich aan deze maatregelen houden. Een dialoog verrijkt tegelijkertijd het perspectief van besluitvormers. Zij kunnen zich dan beter inleven in de jongeren. De coronatijd maakt het urgent om samen mét jongeren (nieuwe) behoeften te identificeren, bestuurlijke dilemma's te delen en tot gezamenlijke oplossingen en afspraken te komen. Tijdens de dialogen kan ook worden gekeken naar kansen die nu ontstaan en hoe we die na de coronatijd vast kunnen houden. Effect van coronamaatregelen op jongeren: Coronamaatregelen raken juist ook jongeren. Deze hebben grote invloed op: hun onderwijskansen, vrijetijdsbeleving en -besteding, mentale welzijn en ontwikkeling. Ze voelen zich eenzaam(er) en maken zich zorgen over hun gezondheid, schoolprestaties en toekomst. Voor sommigen biedt deze tijd juist lucht voor henzelf en hobby's, omdat ze minder prestatiedruk voelen.

Lange termijn: Nu de basis leggen voor structurele dialoog tussen besluitvormers en jongeren

Vóór corona was het voor gemeenten al een uitdaging om in contact te zijn en blijven met jongeren. Jongeren op hun beurt voelden zich vaak niet gezien of gehoord door besluitvormers. De coronacrisis vraagt om extra inspanningen om juist jongeren te bereiken die normaal in de schaduw blijven, naar hun specifieke behoeften te luisteren en ze structureler te betrekken bij beleidsvorming. De boost aan jongerenparticipatie nú legt de basis van een structurele relatie tussen jongeren en besluitvormers op basis van wederzijds begrip en respect.

---

¹⁰ Nederlands Jeugdinstituut, Nationale Jeugdraad (NJR), Number Five Foundation, Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. *Handreiking duurzame jongerenparticipatie Op weg naar een structurele dialoog tussen besluitvormers en jongeren*. Januari 2021

Bijlage 3 Succesvolle jongerenactiviteiten¹¹

Stappenplan voor jongerenactiviteiten

Het is belangrijk om oog te hebben voor het welzijn van jongeren tijdens de coronacrisis. Meer dan andere leeftijdsgroepen hebben zij mentale gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst. Gemeenten ontvangen extra budget vanuit het Rijk om activiteiten voor hen te organiseren. Zo kunnen gemeenten extra aandacht besteden aan de mentale weerbaarheid van jongeren.

Fysieke activiteiten vanuit dagbesteding of jongerenwerk mogen tijdens de lockdown plaatsvinden als ze gericht zijn op kwetsbare kinderen en jongeren en binnen in buurthuizen, wijkcentra en zalen van bibliotheken worden georganiseerd. Ook mogen jongeren tot 27 jaar samen buiten sporten.

Het NJi stelde een stappenplan op vanuit actuele kennis uit het veld. Het biedt concrete handvatten om samen met jongeren succesvol activiteiten op te zetten.

1. Bepaal de belangrijkste doelgroepen voor de activiteiten en betrek jongeren continu

Op welke jongeren en jongvolwassenen focus je je? Specificeer een doelgroep voor de activiteiten. Bekijk hoeveel activiteiten je voor welke groep wilt organiseren en prioriteer wat de meest relevante activiteiten zijn om als eerste op te zetten.

Hoe betrek je de jongeren op een goede manier bij het organiseren van deze activiteiten? Als je voor jongeren invult wat ze wel of niet leuk vinden, bestaat de kans dat je de plank mislaat. Het is handig om er van tevoren achter te komen wat jongeren zelf willen.

2. Stem intern bewust af welke rol je als gemeente wilt pakken

Stel jezelf als gemeente de vraag: Wat voor een overheid willen wij zijn in deze situatie en welke regierol pakken wij als gemeente? Ben je er alleen voor 'kwetsbare jongeren' of voor alle jongeren? Laat je het over aan de samenleving hoe deze activiteiten georganiseerd worden of ga je aanjagen, faciliteren en stimuleren?

3. Leidende principes: vuistregels om tot succesvolle activiteiten te komen

Stel richtinggevende vuistregels op voor beleid en uitvoering. Stel criteria op om elke activiteit aan te toetsen. Welke leidende principes hanteren we en wat is hierbij een 'must have' en wat een 'nice to have'? Wat doen we sowieso niet?

4. Framework voor succes

Zorg dat de basis op orde is om vandaaruit succesvolle activiteiten te organiseren. Stel een plan op voor de korte en lange termijn.

- Betrek de communicatieafdeling direct
- Bestuurlijk draagvlak en taakverdeling
- Maak een overzicht van de activiteiten van lokale partners
- Manage de verwachtingen van jongeren.

5. Bepaal samen hoe je het succes van de activiteiten meet en daarop acteert

Denk vooraf al na over het meten en monitoren van de activiteiten. Zo creëer je een actieve meet-, leer- en verbeterbeweging en hebben de activiteiten steeds meer maatschappelijke impact. Meet daarom bij de uitgevoerde activiteiten of de jongeren het leuk, nuttig of praktisch vonden. Stem hiervoor samen af welke evaluatietools of survey apps je gaat gebruiken.

6. Samenwerking met lokale partners: een vliegende start

Voor het organiseren van winteractiviteiten voor jongeren hebben gemeenten, naast een budget, vooral lokale partners nodig. Door de activiteiten samen te organiseren, krijg je een gevarieerder programma en vergroot je het bereik omdat meer partners de activiteiten onder de aandacht brengen bij de doelgroep.

Denk bij lokale partners bijvoorbeeld aan sportverenigingen, jongerenwerk, theater- of andere kunst- en cultuurorganisaties, studentenorganisaties en bioscopen. Maar ook aan lokale bedrijven in de evenementenindustrie of mbo-opleidingen op het gebied van sport, evenementen, horeca, media en handhaving en security.

---

¹¹ Bron website NJi: <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Gemeenten/Vrije-tijd,-sport-en-dagbesteding/Stappenplan-voor-jongerenactiviteiten>

7. Succesvolle communicatie: sluit aan bij de leefwereld van jongeren

Maak de activiteiten voor jongeren kenbaar via verschillende kanalen en op verschillende manieren.

8. Activiteiten organiseren: wat zijn de bouwstenen voor succes?

Jongeren hebben ook tijdens deze lockdown behoefte aan fysiek contact met anderen en zoeken dat contact op. Door het organiseren en begeleiden van activiteiten kun je ervoor zorgen dat jongeren elkaar op een veilige manier in hun eigen omgeving kunnen ontmoeten. Denk niet alleen aan online activiteiten, maar ook aan fysieke activiteiten of activiteiten die deels online en deels fysiek plaatsvinden, zoals gametoernooien

9. Succes op de lange termijn: het meenemen van geleerde lessen

In stap 5 heb je bedacht hoe je het succes van je activiteit wilt meten. Na de activiteit is het tijd om dat te doen. Wat ging goed en wat kon beter? Maak dit concreet en bouw hier samen op voort. Pas deze lessen vervolgens toe in het reguliere preventieve jeugdbeleid. Preventief werken betekent dat er goed wordt nagedacht over:

- Het bereik van de activiteiten
- De samenhang in het beleid
- De impact van de activiteiten per doelgroep
- De invloed van de activiteit op de effectiviteit van het preventieve jeugdbeleid. Hou hierbij in gedachten dat één losse activiteit om het welzijn van jongeren te bevorderen waarschijnlijk onvoldoende effect heeft.

Voorbeelden van jongerenactiviteiten

- On-line-activiteiten, bijvoorbeeld Virtual Reality-games, Dungeons and Dragons
- Een theatervoorstelling schrijven, repeteren en uitvoeren (voor groep jongeren)
- Samen maken van een video-productie
- Workshops van lokale kunstenaars met medewerking van cultuurcoach
- Sport en spelactiviteiten: verschillende sporten en spelen uitproberen op één of meerdere dagen (met medewerking van buurtsportcoaches, lokale sportverenigingen en cultuurcoach. Gebruik van diverse materialen. Ook lasergames, stormbaan etc.

Bijlage 4 Werken aan mentale gezondheid van jongeren¹²

Onderzoeken bevestigen dat jongeren en jongvolwassen door de coronamaatregelen, meer dan andere leeftijdsgroepen, mentale gezondheidsproblemen zoals eenzaamheid, somberheid en angst ervaren. Daarom zijn er extra middelen vrijgemaakt voor gemeenten om jongeren en jongvolwassenen in coronatijd meer perspectief te bieden. Gemeenten staan nu voor de opgave om op korte termijn de laagdrempelige, preventieve ondersteuning voor jongeren en jongvolwassenen te versterken. Dit document biedt daarvoor op basis van actuele kennis concrete aanknopingspunten.

Adviezen

Verstrek de pedagogische basis

- Investeer in zinnige vormen van vrijetijdsbesteding voor jongeren in coronatijd.
- Investeer in het organiseren en versterken van mentale steun door leeftijdsgenoten, ouders, vrijwilligers, jongerenwerkers en leerkrachten. Sluit aan bij- en versterk bestaande netwerken en (inwoners)initiatieven.
- Zet in op het versterken van steun in de verschillende leefomgevingen van jongeren; thuis, op school, online en in de vrije tijd.

Werk aan preventie

- Zorg ervoor dat professionals in basisvoorzieningen en in de eerste lijn extra aandacht hebben voor het signaleren van mentale problemen bij jongeren.
- Zorg ervoor dat professionals in basisvoorzieningen en in de eerste lijn samenwerken wanneer jongeren mentale problemen ervaren.
- Sluit aan bij, versterk en verbreed initiatieven, aanpakken en interventies die zich bewezen hebben. Investeer op korte termijn niet in het optuigen van nieuwe aanpak en interventies.
- Stimuleer experimenteren met het online aanbieden van interventies en aanpakken die al gesubsidieerd worden.
- Breng laagdrempelige gratis online hulp gericht op mentale gezondheid onder de aandacht van jongeren.
- Heb in het bijzonder oog voor het bereiken van jongeren uit gezinnen met een lage SES, met beperkte (Nederlands)talige en digitale vaardigheden, en met multiproblematiek.

Volg een stappenplan

1. Breng initiatieven, aanpakken en interventies in kaart die al worden ingezet gericht op de mentale gezondheid van jongeren.
2. Stem intern af welke regierol je als gemeente wilt pakken (netwerkend en/of participierend).
3. Faciliteer en ga in gesprek met jongeren, ouders, medeopvoeders en maatschappelijke partners.
4. Bepaal samen welke bestaande initiatieven, aanpakken en interventies verstrekt en mogelijk verbreed kunnen worden.

Veelbelovende voorbeelden

- Join us Programma waarbij jongeren leren hun sociale redzaamheid te vergroten en hun eigen netwerk op te bouwen (onder andere Zeist).
- Koken voor de buurt: met een groep van maximaal 10 jongeren 1x per week koken. Jongeren die vereenzaamd zijn elkaar ontmoeten en voor buurtbewoners gaan koken (Wijk bij Duurstede).
- Tot ik er over ging praten... Aanpak over de jongerencampagne om ernstige psychische kwetsbaarheid te voorkomen (Hilvarenbeek).

---

¹² Bron: Nederlands Jeugdinstituut, Gezonde School, Kenniscentrum KJP, NCJ, NJR, Pharos, Trimbos-instituut en Gemeente Rotterdam *Werken aan mentale gezondheid van jongeren. Adviezen voor gemeenten tijdens de coronacrisis*. December 2020